

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

ЛІСОВСЬКИЙ Ігор Вікторович

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії підприємництва та торгівлі
Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0000-0002-0923-0983>
e-mail: lisovskyih@khmnu.edu.ua

ШЕРШЕЛЮК Дмитро Іванович

здобувач PhD
Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0009-0005-8469-8235>
e-mail: Dima2000@gmail.com

ЧУК Володимир Іванович

здобувач PhD
Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0009-0004-1002-6738>
e-mail: vovfchuk@ukr.net

МАРТИНІЮК Олексій Вікторович

здобувач
Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0000-0005-0675-188X>
e-mail: martuniuko@ukr.net

Логістика у більшості праць історичного характеру досліджується з позиції забезпечення військової діяльності різних років та епох, так для древніх греків логістика становила «логістичне мистецтво» або «мистецтво міркування, обчислення». Логістика розвивалася у різних напрямках, а саме: у промисловості, військових операціях, транспортуванні, інформаційних технологіях. У статті розглянуто сутність поняття «логістика» та «логістична діяльність» і наведено авторські визначення понять. На нашу думку, під логістикою слід розуміти комплексну систему планування, координації та контролю різних процесів, пов'язаних з управлінням потоками матеріальних ресурсів, товарів, послуг та інформації від постачання до кінцевого споживача. При цьому основною метою логістики є забезпечення оптимальної та ефективної роботи ланцюга постачання для задоволення потреб споживачів і максимізації прибутковості бізнес-процесів суб'єктів господарювання. Під «логістичною діяльністю» слід розуміти комплекс рішень, заходів та процесів, що спрямовані на організацію та оптимізацію матеріальних, інформаційних та фінансових потоків з метою досягнення цілей підприємства та задоволення запитів споживачів. Логістичне забезпечення є запорукою логістичної діяльності, і включає весь комплекс операцій та заходів, що забезпечують функціонування логістичної системи організації, зокрема: постачання / закупівлю, управління запасами, виробництво, складування, транспортування та збут. Логістичне забезпечення дозволяє менеджменту підприємств формувати необхідні логістичні потоки. Вони дозволяють гнучко реагувати на запити ринку та реалізовувати на відповідному рівні операційні процеси. Це значно підвищує якість операційного менеджменту. Логістичне забезпечення реалізується за рахунок ефективного управління матеріальними та інформаційними потоками, і передбачає їх оптимізацію з метою мінімізації затрат, забезпечення якості та дотримання встановлених термінів.

Ключові слова: логістика, логістична діяльність, управління логістичною діяльністю, логістичне забезпечення, система логістичного забезпечення.

THE THEORETICAL FRAMEWORK OF LOGISTICS IN ENTERPRISES

LISOVSKY Ihor, SHERSHELIUK Dmytro, CHUK Volodymyr, MARTYNIUK Oleksii

Khmelnytskyi National University

The majority of historical works focus on logistics to ensure military activities in different years and eras. For the ancient Greeks, logistics was considered the 'logistic art' or 'the art of reasoning and computing'. Logistics has been developed in different areas, such as industry, military operations, transportation, and information technology. The article discusses the essence of logistics and logistic activity and offers author's definitions. As we believe, logistics should be understood as a comprehensive system of planning, coordination, and control that pertains to managing material resource flows, goods, services and information from supply to the end consumer. The primary objective of logistics is to ensure the optimal and efficient operation of the supply chain to meet the needs of consumers and maximize the profitability of business processes. The concept of logistics activity should be viewed as a set of solutions, activities, and processes that aim to organize and optimize material, information, and financial flows to accomplish the company's objectives and satisfy consumer demands. Logistics support is the key to logistics activities, and includes the entire range of operations and activities that ensure the functioning of the logistics system of the company: Supply/purchase, inventory management, production, warehousing, transportation, and sales are just some of the things covered. Logistics support allows enterprise management to form the necessary logistics flows. They allow you to flexibly respond to market requests and implement operational processes at the appropriate level. This significantly improves the quality of operational management. Logistics support is achieved by effectively managing material and information flows and optimizing them to minimize costs, ensure quality, and meet deadlines.

Key words: logistics, logistic activity, logistic management, logistic support, logistic support system.

ЛІСОВСЬКИЙ, І., ШЕРШЕЛЮК, Д., ЧУК, В., & МАРТИНЮК, О. (2023). ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ. *Development Service Industry Management*, (4), 135–139. [https://doi.org/10.31891/dsim-2023-4\(22\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2023-4(22))

LISOVSKY, I., SHERSHELIUK, D., CHUK, V., & MARTYNIUK, O. (2023). THE THEORETICAL FRAMEWORK OF LOGISTICS IN ENTERPRISES. *Development Service Industry Management*, (4), 135–139. [https://doi.org/10.31891/dsim-2023-4\(22\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2023-4(22))

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Для більшості промислових підприємств питання пошуку резервів зменшення собівартості продукції є актуальним у всі часи, а логістична діяльність може суттєво впливати на процеси формування вартості сировини, матеріалів та інших комплектуючих. Саме тому оптимізація логістичних процесів та пошук резервів зменшення логістичних витрат є актуальною темою для наукових досліджень.

Окремо необхідно підкреслити важливість налагодження логістичних процесів при взаємодії з покупцями продукції, оскільки від якісного забезпечення потреб клієнтів залежить і якість співпраці та обсяги замовлень у середньостроковій перспективі. Також логістичні процеси включаються у обов'язковий блок практично всіх систем автоматизації бізнес-процесів, при цьому потребують ідентифікації специфічні логістичні операції у межах кожного конкретного суб'єкта господарювання. Окремо виникає питання ефективного розподілу повноважень між підрозділами підприємства, які дотичні до реалізації процесів логістичного обслуговування клієнтів. Для менеджменту підприємств доволі складно зменшити кількість конфліктів у процесі розподілу додаткових функцій між підрозділами, що потребує виважених управлінських рішень та удосконалення логістичної системи суб'єкта господарювання в цілому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Питаннями логістичного забезпечення діяльності підприємств займаються і займались такі науковці, як: Агєєв Є., Крикавський Є., Кальченко А., Назарчук Т., Окландер М. та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття

У сучасних умовах активних військових дій, виникає низка нових проблем, які потребують вирішення, що обумовлює необхідність подальших наукових розробок у контексті удосконалення функціонування логістичної системи підприємства та відповідальних підрозділів зокрема.

Формулювання цілей статті

Метою статті є визначення сутності понять «логістика» та «логістична діяльність», дослідження логістичного забезпечення та його функціональних підсистем.

Виклад основного матеріалу

Логістика, як науковий напрям, виникла з давніх часів, зокрема Давнього Китаю, і пов'язана з розвитком торгівлі, війнами та управлінням ресурсами. Слід зазначити, що більшість дослідників сходяться у тому, що термін «логістика» походить від Стародавньої Греції. Для давніх греків логістика являла «логістичне мистецтво» або «мистецтво міркування, обчислення». У Стародавньому Римі та Греції приділялася значна увага постачанню, транспортуванню товарів та управлінню запасами. Логістика розвивалася у різних напрямках, зокрема:

- промисловості – розвиток промисловості призвів до необхідності удосконалення технік транспортування, складського господарства та управління запасами для оптимізації процесів виробництва та доставки товарів;
- військових операціях – потреби армії у постачанні та управлінні ресурсами під час війни також сприяли розвитку логістики;
- транспортуванні – з розвитком транспортних засобів, включаючи залізницю, автомобільний транспорт, морські та повітряні перевезення, значна увага логістики приділяється оптимізації постачання та доставки товарів;
- інформаційних технологіях – з появою та розвитком комп'ютерів, програмного забезпечення та систем управління запасами зросла ефективність управління ланцюгами постачання та ресурсами.

Історичні передумови утворили основу для розвитку логістики як науки та практики, спрямованої на оптимізацію процесів постачання, транспортування, складування та управління ресурсами для ефективного функціонування бізнесу.

Логістика – це комплексна система планування, координації та контролю різних процесів, пов'язаних з управлінням потоками матеріальних ресурсів, товарів, послуг та інформації від постачання до кінцевого споживача. Метою логістики є максимізація ефективності всіх процесів у ланцюгу постачання, починаючи від постачальників сировини до кінцевого споживача [2, 9]. Мету логістики досить часто пов'язують із «7R» («7 правил логістики» або «комплекс логістики»). Комплекс логістики включає:

1) потрібний продукт – товар, який був виготовлений чи закуплений, має відповідати попиту ринку або потребам споживачів. Це означає, що продукт повинен відповідати очікуванням споживачів щодо якості, ціни, функціональності та інших характеристик. Для логістики «потрібний продукт» також означає, що товар має бути

наявним у правильному місці та часі, готовим для доставки або продажу відповідно до попиту;

2) необхідна кількість – вказує на оптимальний або необхідний обсяг продукції чи матеріалів, які потрібно мати на складі або в наявності для задоволення попиту або виконання певного замовлення;

3) необхідна якість – товар, що поставляється споживачам має бути належної якості (без дефіциту та надмірних запасів на складі);

4) встановлений час – це доставка продукції чи надання послуг у визначений термін, відповідно до запитів споживачів чи графіків поставок;

5) потрібне місце – це розташування продукції у місцях, які дозволяють забезпечити швидку та ефективну доставку;

6) оптимальні витрати – передбачає забезпечення оптимальної вартості товару для споживачів, ураховуючи якість та ефективність логістичних процесів;

7) конкретний споживач – тобто продукція або послуги підприємства мають орієнтуватися на конкретного споживача та враховувати його запити та потреби.

Для більш детального аналізу розглянемо сутність поняття «логістична діяльність» (табл. 1).

Таблиця 1

Сутність поняття «логістична діяльність»

Автор, джерело	Визначення
Баришева Н. В., Ніколаєва О. Г. [1]	процес формулювання стратегії, планування, управління і контролю за переміщенням і складуванням сировини, матеріалів, виробничих запасів, готових виробів та формуванням інформації від пункту виникнення до пункту використання (споживання) з метою найефективнішого пристосування та задоволення потреб споживача
Герелиця Н. С. [3]	цілеспрямований вплив на просторово-часове балансування бізнес-процесів, пов'язаних з формуванням потоків матеріальних і нематеріальних цінностей, метою якого є ефект синергізму, що проявляється в чистому грошовому потоці підприємства
Гришина Н. В., Гришина Л. О., Звіришина І. М. [4]	замкнений управлінський цикл, який постійно повторюється та циклічний процес структурного, процесного та функціонального підходів, які тісно пов'язані між собою
Ковальська Л.Л. (укл.) [5]	сукупність логістичних рішень і методів їх прийняття
Макаренко Н. О., Дем'яненко О. М. [6]	спосіб організації діяльності підприємства, що ґрунтується на принципах логістики, а також характеризується системним комплексним управлінням матеріальними, кадровими, інформаційними та фінансовими потоками для досягнення синергічного ефекту з метою задоволення потреб підприємства та споживчих запитів з мінімальними часовими та ресурсними витратами
Окландер М.А. [7]	організаційно-управлінський механізм координації, який дає змогу досягти ефекту завдяки чіткій злагодженості в діях спеціалістів різноманітних служб, які беруть участь в управлінні матеріальним потоком
Поканевич Ю. В. [8]	специфічний вид діяльності, який відокремлює його від інших видів; вплив відповідного суб'єкту управління на його об'єкти виступає основною формою логістичного управління; вид діяльності, який здійснюється постійно в часі і просторі
Авторське визначення	це комплекс рішень, заходів та процесів, що спрямовані на організацію та оптимізацію матеріальних, інформаційних та фінансових потоків з метою досягнення цілей підприємства та задоволення запитів споживачів

Логістичне забезпечення є запорукою логістичної діяльності, і передбачає виконання різних функцій. Під логістичним забезпеченням варто розуміти комплекс операцій та заходів, спрямованих на організацію та забезпечення ефективного функціонування логістичних процесів на підприємстві. Система логістичного забезпечення – це комплекс організаційних та функціональних компонентів, спрямованих на оптимізацію та управління логістичними процесами в межах підприємства. Ефективна система логістичного забезпечення допомагає підприємствам знижувати витрати, підвищувати якість, забезпечувати надійність поставок та підтримувати конкурентоспроможність на ринку. Логістична система базується на організаційній управлінській підсистемі та інформаційній підсистемі. Основні функціональні підсистеми логістичного забезпечення представлені на рис. 1.

Логістичне забезпечення включає весь комплекс операцій та заходів, що забезпечують функціонування логістичної системи організації, зокрема:

– постачання / закупівля – передбачає придбання необхідних товарів, послуг, матеріалів або ресурсів для підтримки операцій підприємства, і включає оцінку потреб підприємства у різних матеріалах, товарах чи послугах, пошук постачальників, переговори та укладання угод, замовлення та поставку, контроль придбаних товарів, послуг, матеріалів або ресурсів; управління відносинами з постачальниками;

– управління запасами – це комплекс стратегій, методів та процедур, спрямованих на ефективний контроль та оптимізацію обсягів запасів, що необхідні для виробничого процесу, і включає оптимізацію рівня запасів, управління поповненням необхідною кількістю запасів, класифікацію запасів, методи управління запасами; інвентаризацію та контроль;

Рис. 1. Основні функціональні підсистеми логістичного забезпечення

– виробництво – це процес перетворення сировинних матеріалів, компонентів або ресурсів у готові товари чи послуги, який включає планування виробництва, виробничий процес, контроль якості виготовленої продукції та надання послуг, пакування та готовність до доставки, управління виробництвом, підтримку та обслуговування виробничого процесу;

– складування – це процес зберігання товарів чи матеріалів до моменту їх подальшого використання або продажу, який включає прийом товарів з виробництва, маркування, ідентифікацію та класифікацію товарів для подальшого зберігання, організацію простору для зберігання, систему управління запасами, зберігання та безпеку, відвантаження;

– транспортування – це процес переміщення товарів з одного місця до іншого, і включає вибір виду транспорту, вибір маршруту транспортування, підготовку вантажу, відвантаження та перевезення, відстеження та контроль, розвантаження та прийом, документальне оформлення;

– збут – охоплює ряд дій та стратегій, спрямованих на реалізацію товарів чи послуг, впровадження їх на ринку та задоволення потреб споживачів, і включає дослідження ринку (переважно потреби та запити споживачів), створення стратегії збуту, стимулювання збуту (маркетингові заходи), реалізацію продукції, обслуговування клієнтів, аналіз результатів.

Логістичне забезпечення реалізується за рахунок ефективного управління матеріальними та інформаційними потоками, і передбачає оптимізацію руху матеріальних та інформаційних потоків вздовж усього ланцюга постачання з метою мінімізації затрат, забезпечення якості та дотримання встановлених термінів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Логістика є одним з найважливіших аспектів розвитку сучасного бізнесу, оскільки цифровізація забезпечує безпосередній контакт цільової аудиторії з виробниками, однак фізичне переміщення товарів здійснюють логістичні компанії та відділи логістики окремих фірм. Загальні історичні передумови створили основу для розвитку логістики як науки та практики, спрямованої на оптимізацію процесів постачання, транспортування, складування та управління ресурсами для ефективного функціонування бізнесу та інших організацій. Сам термін «логістика», відомий ще до початку нинішнього століття лише вузькому колу фахівців, вже отримав широке поширення, а у різних літературних джерелах представлений по-різному. В цілому, під логістикою розуміють комплексну систему планування, координації та контролю різних процесів, пов'язаних з управлінням потоками матеріальних ресурсів, товарів, послуг та інформації від постачання до кінцевого споживача.

Традиційно логістична система підприємства базується на організаційній управлінській підсистемі та інформаційній підсистемі, а основні функціональні підсистеми логістичного забезпечення мають певні розгалуження. В сучасних реаліях функціонування вітчизняних підприємств, система логістичного забезпечення допомагає їм зменшувати витрати, підвищувати якість обслуговування, забезпечувати надійність постачання покупців та підтримувати високу конкурентоспроможність на ринку.

Література

1. Баришева Н. В. Інформаційно-аналітична система підтримки прийняття рішень з логістичного управління прямими та зворотними потоками підприємства / Н. В. Баришева, О. Г. Ніколаєва // Бізнес Інформ. – 2011. – № 6. – С. 139-142.

2. Гавловська Н. І. Особливості управління логістичними витратами та вибір оптимальних методів їх обліку / Н. І. Гавловська, Є. М. Рудніченко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2008. – № 3 / Т.1. – С. 220-224.
3. Герелиця Н. Є. Управління логістичною діяльністю сільськогосподарських підприємств : дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / Н. Є. Герелиця. – Житомир, 2013. – 248 с.
4. Гришина Н. В. Логістичне управління підприємствами транспортної системи / Н. В. Гришина, Л. О. Гришина, . І. М. Звіришина. // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2018. – Вип.1(12). – С.148-154.
5. Логістичний менеджмент: конспект лекцій для студентів спеціальності «Міжнародні економічні відносини» усіх форм навчання / укл. Л.Л. Ковальська. – Луцьк: РРВВ Луцького НТУ, 2016. – 176 с.
6. Макаренко Н. О. Методичні підходи до оцінки ефективності діяльності персоналу підприємства / Н. О. Макаренко, О. М. Дем'яненко. // Економіка, фінанси, облік та право: стратегічні пріоритети розвитку в умовах глобалізації: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 20 квіт. 2019 р. – Полтава: Центр фінансово-економічних наукових досліджень, 2019. – С.41-42.
7. Окландер М. А. Логістика: підручник / М. А. Окландер. – Київ, 2008. – 346 с.
8. Поканевич Ю. В. Управління як складна багатомірна категорія / Ю. В. Поканевич. // Вісник ЖДТУ. Сер. Економіка, управління та адміністрування. – 2009. – Вип.1(47). – С. 198-200.
9. Рудніченко Є. М. Логістичні витрати підприємства: аналіз складу та структури / Є. М. Рудніченко, Н. І. Гавловська // Економіка, менеджмент, підприємництво. Збірник наукових праць. – 2011. – №23(II). – С. 172-179.

References

1. Barysheva N. V. Informatsiino-analitychna systema pidtrymky pryiniattia rishen z lohystychnoho upravlinnia priamymy ta zvorotnymy potokamy pidpriemstva / N. V. Barysheva, O. H. Nikolaieva // Biznes Inform. – 2011. – № 6. – С. 139-142.
2. Havlovska N. I. Osoblyvosti upravlinnia lohystychnymy vytratamy ta vybir optimalnykh metodiv yikh obliku / N. I. Havlovska, Ye. M. Rudnichenko // Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. – 2008. – № 3 / Т.1. – С. 220-224.
3. Herelytsia N. Ye. Upravlinnia lohystychnoiu diialnistiu silskohospodarskykh pidpriemstv : dys. kand. ekon. nauk: 08.00.04 / N. Ye. Herelytsia. – Zhytomyr, 2013. – 248 s.
4. Hryshyna N. V. Lohystyчне upravlinnia pidpriemstvamy transportnoi systemy / N. V. Hryshyna, L. O. Hryshyna, . I. M. Zviryshyna. // Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia. – 2018. – Vyp.1(12). – S.148-154.
5. Lohystychnyi menedzhment: konspekt lektsii dlia studentiv spetsialnosti «Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny» usikh form navchannia / uкл. L.L. Kovalska. – Lutsk: RRVV Lutskoho NTU, 2016. – 176 s.
6. Makarenko N. O. Metodychni pidkhody do otsinky efektyvnosti diialnosti personalu pidpriemstva / N. O. Makarenko, O. M. Demianenko. // Ekonomika, finansy, oblik ta pravo: stratehichni priorityety rozvytku v umovakh hlobalizatsii: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. конф. 20 kvit. 2019 r. – Poltava: Tsentр finansovo-ekonomichnykh naukovykh doslidzhen, 2019. – S.41-42.
7. Oklander M. A. Lohistyka: pidruchnyk / M. A. Oklander. – Kyiv, 2008. – 346 s.
8. Pokanevych Yu. V. Upravlinnia yak skladna bahatovymira katehoriia / Yu. V. Pokanevych. // Visnyk ZhDTU. Ser. Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia. – 2009. – Vyp.1(47). – S. 198-200.
9. Rudnichenko Ye. M. Lohistychni vytraty pidpriemstva: analiz skladu ta struktury / Ye. M. Rudnichenko, N. I. Havlovska // Ekonomika, menedzhment, pidpriemnytstvo. Zbirnyk naukovykh prats. – 2011. – №23(II). – S. 172-179.